

בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו **סמים** אחרים **ולבנה זקה** מכאן למדו רבותינו אחד עשר סמנין נאמרו לו למשה בסיני, מיעוט סמים שנים, נטף ושחלת וחלבנה שלשה, הרי חמישה, סמים, לרבות עוד כמו אלו, הרי עשרה, ולבונה הרי אחד עשר. ואלו הן - הצרי והצפורן, החלבנה והלבונה, מור וקציעה, שבולת נרד וכרכם, הרי שמונה, שהשבולת ונרד אחד, שהנרד דומה לשבולת, הקושט והקילופה והקנמון הרי אחד עשר. בורית כרשינה אינו נקטר אלא בו שפין את הצפורן ללבנה שתהא נאה **בד בבד יהיה**. אלו הארבעה הזכרים כאן יהיו שוין משקל במשקל, כמשקלו של זה כך משקלו של זה, וכן שנינו (כריתות ו.) הצרי והצפורן, החלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה. ולשון בד נראה בעיני שהוא לשון יחיד, אחד באחד, יהיה זה כמו זה:

(לה) **ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש**. ממולח יהיה וטהור יהיה וקדש יהיה. ממלח. כתרגומו מעורב, שיערב שחיקתן יפה יפה זה עם זה. ואומר אני שדומה לו (יונה א ה) ויראו המלחים, (יחזקאל כז כז) מלחיק וחובליך, על שם שהמפכין את המים במשוטות, כשמנהיגים את הספינה, כאדם המהפך בכף ביצים טרופות לערבן עם המים, וכל דבר שהאדם רוצה לערב יפה יפה, מהפכו באצבע או בבזך**:

(לו) **ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה וגו'**. היא קטרת שבכל יום ויום שעל מזבח הפנימי, שהוא באהל מועד לפני העדת באהל מועד אשר **אועד לך שמה** כל מועדי דבור שאקבע לך, אני קובעם לאותו מקום קדש קדשים תהיה לכם:

(לז) **והקטרת אשר תעשה במתבניתה** במנין סממניה לא תעשו לכם **קדש תהיה לך ליקוק**. שלא תעשנה אלא לשמי:

(לח) **איש אשר יעשה כמות להרית בה** אבל עושה אתה במתכונתה משלך כדי למוסרה לצבור ונקרת מעמיו: ס

פרק לא

(א) **וידבר יקוק אל משה לאמר:**

(ב) **ראה קראתי בשם לעשות מלאכתי, את בצלאל בצלאל בראוי** ברחוק למטה יהודה:

(ג) **ואמלא אתו רוח אלהים בהכמה** מה שאדם שומע מאחרים ולמד **ובתבניתה** מבין דבר מלבו, מתוך דברים שלמד **ובדעת** רוח הקודש **ובכלמלאכה:**

(ד) **לחשב מחשבת אריגת מעשה חושב לעשות בהב ובהבסף** ובתבניתה:

(ה) **ובחרשת** לשון אומנות, כמו (ישעיה מ כ) חרש חכם, ואונקלוס פירש ושנה בפירושן, שחרש אבנים קרוי אומן, וחרש עץ קרוי נגר **אבן למלאכה** להושיבה במשבצת שלה במלואה, לעשות המשבצת למדת מושב האבן ועוביה **ובחרשת** עץ לעשות בכלמלאכה:

(ו) **ואני הנה נתתי את אהליאב בראחיסמך למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את בראש צויתך: וכל כל חכם לב וגו'.** ועוד שאר חכמי לב יש בכם, וכל אשר נתתי בו חכמה ועשו את כל אשר צויתך:

שיש קנים שאינן של בשם, הוצרך לומר בשם **חמשים ומאתים**. סך משקל כולו:

(כד) **וקדש שם שורש עשב, ובלשון חכמים קציעה חמט מאות בשקל הקדש ושמן זית היין**. שנים עשר לוגין, ונחלקו בו חכמי ישראל, רבי מאיר אומר בו שלקו את העיקרין. אמר לו רבי יהודה והלא לסוך את העיקרין אינו סיפק, אלא שראום במים, שלא יבלעו את השמן, ואחר כך הציף עליהם השמן עד שקלט הריח וקפחו לשמן מעל העיקרין:

(כה) **ועשית אתו שמן משחת קדש רקח מרקחת רקח שם דבר הוא, והטעם מוכיח שהוא למעלה, והרי הוא כמו רקח, רגע, ואינו כמו (ישעיה נא טו) רוגע הים, וכמו (ישעיהו מב ה) רוקע הארץ, שהטעם למטה, וכל דבר המעורב בחבירו, עד שזה קופח מזה או ריח או טעם קרוי מרקחת. קח מרקחת. רקח העשוי על ידי אומנות ותערובות מעשה רקח שם האומן בדבר שמן משחת קדש יהיה:**

(כו) **ומשחת בו** כל המשיחות כמין כי יונית, חוץ משל מלכים שהן כמין נר אתיאהל מועד ואת ארון העדות:

(כז) **ואת השלחן ואת כבליה ואת המנחה ואת כבליה ואת מזבח הקטרת:** (כח) **ואת מזבח העלה ואת כבליה ואת הכיור ואת כביו:**

(כט) **וקדשת אתם** והיו קדש קדשים בלהנגע בהם יקדש:

וקדשת אותם. משיחה זו מקדשתם להיות קדש קדשים, ומה היא קדושתם, כל הנוגע וגו', כל הראוי לכלי שרת משנכנס לתוכו קדוש קדושת הגוף ליפסל ביוצא ובלינה ובטבול יום, ואינו נפדה לצאת לחולין, אבל דבר שאינו ראוי להם אין מקדשין. ושניה היא משנה שלימה אצל מזבח, מתוך שנאמר (שמות כט לז) כל הנוגע במזבח יקדש, שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי, תלמוד לומר כבשים, מה כבשים ראויים אף כל ראוי. כל משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון רבוי, לפי שאין צורך משיחתן אלא לגדולה, כי כן יסד המלך, שזה חנוך גדולתן, ושאר משיחות כגון (שמות כט ב) ריקין משוחין, (עמוס ו ו) וראשית שמנים ימשחו, לשון ארמית בהן כלשון עברית:

(ל) **ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אתם לכהן לי:**

(לא) **ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה בגימטריה** תריסר לוגין הוו לי **לדרתיכם**. מכאן למדו רבותינו לומר שכולו קיים לעתיד לבא:**

(לב) **על-בשר אדם לא יסוף מן השמן הזה עצמו. לא יסוף**. בשני יודי"ן, לשון לא יפעל, כמו (דברים ה טז) למען ייטב לך **ובמתבניתו לא תעשו כמותו** בסכום סמניו לא תעשו אחר כמוהו במשקל סמניו הללו לפי מדת הין שמן, אבל אם פחת או רבה סממנין לפי מדת הין שמן מותר, ואף העשוי במתכונתו של זה, אין הסך ממנו חייב אלא הרוקח. ובמתכנתו. לשון חשבון, כמו (שמות ה ח) מתכנת הלבנים, וכן במתכונתה של קטורת קדש הוא קדש יהיה לכם:**

(לג) **איש אשר ירקח כמותו ואשר יתן ממנו מאותו של משה על-אזר** שאינו צורך כהונה ומלכות ונקרת מעמיו: ס

(לד) **ויאמר יקוק אל משה קדלך סמים נטרף** הוא צרי, ועל שאינו אלא שרף הנוסף מעצי הקטף קרוי נטרף ובלעז גומ"א, והצרי קורין לו תירייק"א **ושחלת** שורש בושם חלק ומצהיר כצפורן, ובלשון המשנה קרוי צפורן, וזהו שתרגם אונקלוס וטופרא **וחלבנה** בשם שריחו רע וקורין לו גלבנא, ומנאה הכתוב בין סמני הקטורת, ללמדנו, שלא יקל

ומי שכתוב בו (ישעיה מ כח) לא ייעף ולא יגע, וכל פעלו במאמר, הכתיב מנוחה לעצמו, לשבר האוזן מה שהיא יכולה לשמוע: ס

*
שני

(יח) וַיִּתֵּן אֱלֹהֵי מֹשֶׁה וְגו'. אין מוקדם ומאוחר בתורה. מעשה העגל קודם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הכפורים נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן כְּבִלְתוֹ ככלתו כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה. דבר אחר מה כלה מתקשטת בעשרים וארבעה קשוטין, הן האמורים בספר ישעיה (ישעיה ג יח - כד) אף תלמיד חכם צריך להיות בקי בעשרים וארבעה ספרים לְדַבֵּר אֵת הַחֲקִים והמשפטים שבאלה המשפטים. ללמד אתו. מלמד שהיה משה שומע מפי הגבורה וחוזרין ושונין את ההלכה שניהם יחד בְּהָרַסְנִי סִנֵּי לַחַת לַחַת כתיב, שהיו שניהם שוות העדרת לַחַת אֲבָן כְּתָבִים בְּאַצְבָּע אֱלֹהִים:

פרק לב

(א) וַיֵּרָא הָעָם כִּי בִשְׁשׁ מִשְׁהָ לָּרְדֹת מְדַבֵּר וַיִּקְהָל הָעָם עַל־אֹהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּמָה עֲשֵׂה־לָּנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכְּוּ לִפְנֵינוּ אֱלֹהֵי הָרְבִיבָה אִיוּ לָהֶם כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ כִּמְיוֹן דְּמוֹת מֹשֶׁה הָרָאָה לָהֶם הַשֵּׁטָן, שנושאים אותו באויר רקיע השמים אֲשֶׁר הָעֵלְנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם והיה מורה לנו דרך, אשר נעלה בה, עתה צריכין אנו לאלהות, אשר ילכו לפנינו לֹא יִדְעֵנוּ מַדַּהֲיָהּ לָו:

כי כִּשְׁשׁ מִשָּׁה. כתרגומו, לשון איחור, וכן בשש רכבו, (שופטים ה כח), ויחילו עד בוש (שם ג כה). כי כשעלה משה להר אמר להם לסוף ארבעים יום אני בא בתוך שש שעות. כסבורים הם, שאותו יום שעלה מן המנין הוא, והוא אמר להם שלימים, ארבעים יום ולילו עמו, ויום עלייתו אין לילו עמו, שהרי בשבעה בסיון עלה, נמצא יום ארבעים בשבעה עשר בתמוז. בששה עשר בא השטן וערבב את העולם והראה דמות חשך ואפילה וערבוביא לומר ודאי מת משה, לכך בא ערבוביא לעולם. אמר להם מת משה, שכבר באו שש שעות ולא בא וכו', כדאיאת במסכת שבת (דף פט). ואי אפשר לומר שלא טעו אלא ביום המעונן בין קודם חצות בין לאחר חצות, שהרי לא ירד משה עד יום המחרת, שנאמר וישכימו ממחרת ויעלו עולות:

(ב) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֹהֲרֹן פְּרָקוּ לְשׁוֹן צוּוּי, מגזרת פרק ליחיד, כמו ברכו, מגזרת ברך נְזַמֵּי הַהֵיבֵב אֲשֶׁר בְּאֹזְנֵי נִשְׁיָכֶם אמר אהרן בלבו הנשים והילדים חסים על תכשיטיהן, שמא יתעכב הדבר, ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן בְּנִיכֶם וּבְנֵיכֶם וְהִבֵּיאוּ אֵלָי: **

(ג) וַיִּתְּפְרְקוּ לְשׁוֹן פְּרִיקַת מִשָּׂא, כשנטלו מאזניהם נמצאו הם מפורקים מנזמיהם, דיסקרי"ר בלעז (לפרוק) כְּלֵהֶם אֶת־נְזַמֵּי כִּמוֹ מִנְזַמֵּי, כמו (שמות ט כט) כצאתי את העיר, מן העיר הַהֵיבֵב אֲשֶׁר בְּאֹזְנֵיהֶם וַיִּבְיֵאוּ אֵל־אֹהֲרֹן:

(ד) וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אֹתוֹ בְּחֹרֵט יֵשׁ לְתַרְגָּמוֹ בִּשְׁנֵי פָנָיִם, האחד, ויצר לשון קשירה, בחרט לשון סודר, כמו (ישעיה ג כא) והמטפחות והחריטים, (מלכים ב ה כג) ויצר ככרם כסף בשני חריטים. והשני, ויצר לשון צורה, בחרט כלי אומנות הצורפין, שחורצין וחורטין בו צורות בזהב כעט סופר החורט אותיות בלוחות ופנקסין, כמו (ישעיה ח א) וכתוב עליו בחרט אנוש. וזהו שתרגם אונקלוס וצר יתיה בזיפא, לשון זיוף הוא כלי אומנות שחורצין בו בזהב אותיות ושקדים, שקורין בלעז ניא"ל [תצריב שחור] ומזיפין על ידו חותמות ויעשהו עֵגֶל מִסִּכָּה כיון שהשליכו לכור,

(ז) אֶתְּ אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הָאֹרֶן לְעֹדֶת לְצוֹרֵךְ לוחות העדות וְאֶת־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עָלָיו וְאֶת־כְּלֵבֵי הָאֹהֶל:
(ח) וְאֶת־הַשְּׁלֶחָן וְאֶת־כְּלָיו וְאֶת־הַמִּנְרָה הַטְּהֻרָה על שם זהב טהור וְאֶת־כְּלֵבֵיהָ וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת:
(ט) וְאֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כְּלָיו וְאֶת־הַכְּזִיב וְאֶת־כְּנֹפֵי:

(י) וְאֶת־בְּגְדֵי הַשֹּׂרֵד * וְאֶת־בְּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֹהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגְדֵי בְנָיו לְבָהֵן:

ולת כְּנָפֵי הַסָּרָל. אומר אני לפי פשוטו של מקרא אי אפשר לומר שבבגדי כהונה מדבר, לפי שנאמר אצלם ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן, אלא אלו בגדי השרד, הם בגדי התכלת והארגמן ותולעת שני, האמורין בפרשת מסעות (במדבר ד יב) ונתנו אל בגד תכלת, (שם יג) ופרשו עליו בגד ארגמן, (שם ח) ופרשו עליהם בגד תולעת שני. ונראין דברי, שנאמר (שמות לט א) ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש, ולא הוזכר שש עמהם, ואם בבגדי כהונה מדבר, לא מצינו באחד מהם ארגמן או תולעת שני בלא שש:

כְּנָפֵי הַסָּרָל. יש מפרשים לשון עבודה ושירות, כתרגומו לבושי שמושא, ואין לו דמיון במקרא. ואני אומר, שהוא לשון ארמי, כתרגום של קלעים, ותרגום של מכבר, שהיו ארוגים במחט עשויים נקבים נקבים, לציד"ץ בלעז [רשת]:

(יא) וְאֶת־שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים לְקֹדֶשׁ לְצוֹרֵךְ הַקְּטֹרֶת הַהֵיכָל שֶׁהוּא קֹדֶשׁ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוִּיתָהּ יַעֲשֶׂה: פ

(יב) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יג) וְאֶתֶּה דְבַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶתְּהָ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶתְּהָ אֶת־שִׁבְתַּי תִּשְׁמְרוּ אף על פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן, אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה לאמר אֶת־שִׁבְתַּי תִּשְׁמְרוּ אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות מלאכה שבת אל תדחה מפניה. כל אכין ורקין מיעוטין, למעט שבת ממלאכת המשכן כִּי אֹתֵהּ הוּא בִּינֵי וּבִינֵיכֶם אות גדולה היא בינינו שבחתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת האומות [בה] כי אני ה' מקדשכם כִּי אֲנִי יְקֹוֹק מְקֹדְשְׁכֶם:

(יד) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־הַשְּׁבֻתָה כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֵיהָ הַנוֹהֵג בַּה חוֹל בְּקֹדְשֹׁתָה מוֹת יוֹמָת אם יש עדים והתראה כִּי כִּלְהַעֲשֶׂה בָהּ מְלֹאכָה וְנִבְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מְקָרֵב עִמִּיהָ: ונכתסה. בלא התראה: **

(טו) שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלֹאכָהּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת שְׁבֻתוֹן מנוחת מרגוע ולא מנוחת עראי. שַׁבַּת שְׁבֻתוֹן. לכך כפלו הכתוב לומר שאסור בכל מלאכה, אפילו אוכל נפש, וכן יום הכפורים שנאמר בו (ויקרא כג לב) שבת שבתון הוא לכם, אסור בכל מלאכה, אבל יום טוב לא נאמר בו כי אם ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון (שם) אסורים בכל מלאכת עבודה, ומותרים במלאכת אוכל נפש קֹדֶשׁ לִיקְוֹן שמירת קדושתה לשמי ובמצוותי כִּלְהַעֲשֶׂה מְלֹאכָהּ בְּיוֹם הַשְּׁבֻתָה מוֹת יוֹמָת:

(טז) וְשִׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבֻתָה לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשְּׁבֻתָה לְדַרְתֶּם בְּרִית עוֹלָם:

(יז) בֵּינֵי וּבֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתֵהּ הוּא לְעֹלָם כִּי־שָׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְקֹוֹק אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנְפְּשׁ. כתרגומו ונח, וכל לשון נפש הוא לשון נפש, שמשיב נפשו ונשימתו בהרגיעו מטורח מהמלאכה.

ואם כסא של שלוש רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, קל וחומר לכסא של רגל אחת עבדיך אשר נשבעת להם בך לא נשבעת להם בדבר שהוא כלה, לא בשמים ולא בארץ לא בהרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קיים ושבועתך קיימת לעולם, שנאמר (בראשית כב טז) בי נשבעתי נאם ה', וליצחק נאמר (שם כו ג) והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך, וליעקב נאמר (שם לה יא) אני אל שדי פרה ורבה, נשבע לו באל שדי ותדבר אלהים ארבה את־זרעכם ככוכבי השמים וכל־הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם:

(יד) וינחם יקוק על־הרעה אשר דבר לעשות לעמו: פ

(טו) ויפן וירד משה מן־ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם היו האותיות נקראות, ומעשה נסים היה מזה ומזה הם כתבים:

(טז) והלחת מעשה אלהים המה כמשמעו הוא בכבודו עשאו. דבר אחר כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכת פלונית, כך כל שעשועיו של הקדוש ברוך הוא בתורה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות לשון חרות וחרט אחד הוא, שניהם לשון חיקוק, אנטיילי"ר בלעז [לחתור] על־הלחת:

(יז) וישמע יהושע את־קול העם ברעה בהרועו, שהיו מריעים ושמים צוחקים ויאמר אל־משה קול מלחמה במחנה:

(יח) ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה אין הקול הזה נראה קול עניית גבורים הצועקים נצחון, ולא קול חלשים שצועקים 'וי' או 'ניסה' קול ענות אנכי שמע. קול חרופין וגדופין המענין את נפש שומע כשנאמרין לו:

(יט) ויהי כאשר קרב אל־המחנה וירא את־העגל ומחלת ויחרף משה וישלף מידו מזיו וגו'. אמר מה פסח שהיא אחת מן המצות, אמרה תורה (שמות יב מג) כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה כאן, וכל ישראל משומדים ואתננה להם את־הלחת וישבר אתם תחת ההר. לרגלי ההר:

(כ) וינח את־העגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשר־דק ויזר לשון נפוץ, וכן (איוב יח טו) יזרה על נוהו גפרית, וכן (משלי א יז) כי חנם מזורה הרשת, שזורין בה דגן וקטנית על־פני המים וישק את־בני ישראל. נתכוין לבדקן כסוטות. שלש מיתות דבונן שם, אם יש עדים והתראה בסייף, כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרובים, עדים בלא התראה במגפה, שנאמר (פסוק לה) ויגוף ה' את העם, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, שבדקום המים וצבו בטניהם:

(כא) ויאמר משה אל־אֱהֲרֹן מִדֵּעֲשֶׂה לָךְ הָעַם הַזֶּה כמה יסורים (סבלת) שיסרוך [סבלת], עד שלא תביא עליהם חטא זה כִּי־הִבֵּאתָ עָלָיו חַטָּאת גְּדֹלָה:

(כב) ויאמר אֱהֲרֹן אֵלֶיךָ אָף אֲדַנִּי אֶתְּךָ אֶת־הָעַם כִּי בָרַע הוּא. בדרך רע הם הולכין תמיד ובנסינות לפני המקום:

(כג) ויאמרו לִי עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי־זוּ מִשֶּׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ מִדֵּה־הַיְהוָה לֹא:

(כד) ויאמר להם לְמִי זֶה־בְּתַפְרֵיךָ וְיִתְנַדְּלִי וְאָמַר לָהֶם. אמרתי להם דבר אחד למי זהב לבד, והם מהרו והתפרקו ויתנו לי ואש־לְבָדוּ בְּאֵשׁ וְלֹא יִדְעֵתִי שִׂיבַע הֶעֱלָה הַזֶּה וִיבִיא וַיִּצֵא הֶעֱלָה הַזֶּה:

באו מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממצרים ועשאוהו בכשפים ויש אומרים מיכה היה שם שיצא מתוך דמוסי בנין שנתמערך בו במצרים, והיה בידו שם, וטס שכתב בו משה עלה שור, עלה שור, להעלות ארונו של יוסף מתוך נילוס, והשליכו לתוך הכור ויצא העגל. מסכה. לשון מתכת. דבר אחר מאה עשרים וחמשה קנטרין זהב היה בו, כגימטריא של מסכה ויאמרו אלה אלהיך ולא נאמר אלה אלהינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים, הם שנקהלו על אהרן, והם שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו וישראל אשר העלוף מארץ מצרים:

(ה) וירא אֱהֲרֹן שהיה בו רוח חיים, שנאמר (תהלים קו כ) בתבנית שור אוכל עשב, וראה שהצליח מעשה שטן, ולא היה לו פה לדחותם לגמרי ויבן מזבח לדחותם לפניו ויקרא אֱהֲרֹן ויאמר חַג לִיקוֹק מָחָר. ולא היום, שמה יבא משה קודם שיעבדוהו, זהו פשוטו. ומדרשו בויקרא רבה, דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור בן אחותו, שהיה מוכיחם והרגוהו, וזהו ויבן מזבח לפניו - ויבן מזבח לפניו. ועוד ראה ואמר מוטב שיתלה בי הסירחון ולא בהם, ועוד ראה ואמר אם הם בונים אותו המזבח, זה מביא צרור זה מביא אבן, ונמצאת מלאכתן נעשית בבת אחת, מתוך שאני בונה אותו ומתעצל במלאכתי, בין כך ובין כך משה בא. מן לה'. בלבו היה לשמים, בטוח היה שיבא משה, ויעבדו את המקום:

(ו) וישב־מוֹ השטן זרזם כדי שיחטאו ממחלת ויעלו עלת ויגשו שלמים וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק. יש במשמע הזה גלוי עריות, כמו שנאמר (בראשית לט ז) לצחק בי, ושפיכות דמים, כמו שנאמר (שמואל ב' ב יד) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו, אף כאן נהרג חור: פ

(ז) וידבר לשון קושי הוא, כמו (בראשית מב ז) וידבר אתם קשות יקוק אל־משה לִךְ־רִד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם. באותה שעה נתדה משה מפי בית דין של מעלה כי שחת עמך שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו אשר העלית מארץ מצרים:

(ח) סרו מהר מן־ההרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחורלו ויזבחרלו ויאמרו אלה אלהיך וישראל אשר העלוף מארץ מצרים:

(ט) ויאמר יקוק אל־משה ראיתי את־העם הזה והנה עסק־שה־עָרַף הוּא. מחזרין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם, וממאנים לשמוע:

(י) ועתה הניחה לִי עדיין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו, שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם ויחראפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול:

(יא) ויחל משה את־פני יקוק אלהיו ויאמר לְמָה יקוק יחרה אפך כלום מתקנא אלא חכם בחכם, גבור בגבור בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה:

(יב) לְמָה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם לְהַרְגֵם אֶתֶם בְּהָרִים וְלִכְלֹתֶם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה שׁוּב מִחֲרוֹן אַפְּךָ וְהִנַּחֲתָם התעשת מחשבה אחרת להטיב להם על־הרעה אשר חשבת להם לעמך:

(יג) זָכֹר לְאַבְרָהָם אם עברו על עשרת הדברות, אברהם אביהם נתנסה בעשרה נסיונות ועדיין לא קבל שכרו, נתנה לו, ויצאו עשרה בעשרה ליעקב ולישראל לזכרם לזכרם לזכרם. אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לשרף על־ך באור כשדים. אם להריגה, זכור ליעקב שפשט צוארו לעקידה. אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן, ואם אינן נצולין בזכותן, מה אתה אומר לי (פסוק י) ואעשה אותך לגוי גדול,

(יח) וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵינוּ נָא אֶת־כְּבוֹדְךָ. ראה משה שהיה עת רצון ודבריו מקובלים, והוסיף לשאול לראותו מראית כבודו:

(יט) וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר וְגו'. הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלה, שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל, הזכרת לי זכות אבות, כסבור אתה, שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה, אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור, ואתה צפון במערה בלטיבלי על־פניך וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְקוֹק לְפָנֶיךָ ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תכלה זכות אבות, וכסדר זה שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מדות הוי מלמד את ישראל לעשות כן, ועל ידי שיזכירו לפני רחום וחנון יהיו נענין, כי רחמי לא כלים וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹן אותן פעמים שארצה לחון וְרַחֲמֵתִי עת שאחפוץ לרחם. עד כאן לא הבטיחו אלא עתים אענה עתים לא אענה, אבל בשעת מעשה אמר לו (שמות לד י) הנה אנכי כורת ברית, הבטיחו שאינן חוזרות ריקם אֶת־אֲשֶׁר אֲרַקֶּם:

(כ) וַיֹּאמֶר לֹא תוֹכַל לְרַאֲתַי אֶת־פָּנַי אף כשאעביר כל טובי על פניך איני נותן לך רשות לראות את פני כי לֹא־יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחַי:

(כא) וַיֹּאמֶר יְקוֹק הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי בהר אשר אני מדבר עמך תמיד, יש מקום מוכן לי לצרכך שאטמינך שם שלא תזוק, ומשם תראה מה שתראה, זהו פשוטו. ומדרשו על מקום שהשכינה שם מדבר ואומר המקום אתי, ואיני אומר אני במקום, שהקב"ה מקומו של עולם ואין עולמו מקומו וְנִצְבְּתָה עַל־הַצִּיּוֹר:

(כב) וְהָיָה בְעֵבֶר כְּבוֹדִי כשאעבור לפניך וְשָׁמַתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצִּיּוֹר כמו (במדבר טז יד) העיני האנשים ההם תנקר, (משלי ל יז) יקרוה עורבי נחל, (מלכים ב' יט כד) אני קרתי ושתיתי מים, גזרה אחת להם. נקרת הלור. כריית הצור וְשִׁבְתִּי כְּפִי מכאן שנתנה רשות למחבלים לחבל, ותרגמו ואגין במימרי, כנוי הוא לדרך כבוד של מעלה, שאינו צריך לסוכך עליו בכף ממש עֲלִיךָ עַד־עֶבְרָתִי:

(כג) וְהִסְרַתִּי אֶת־כְּפָיִי ואעדי ית דברת יקרי, כשאסלק הנהגת כבודי מנגד פניך ללכת משם ולהלן וְרֵאִיתָ אֶת־אֲחֵרָי הראהו קשר של תפילין וְפָנַי לֹא יֵרָאוּ: ס

*

חמישי

פרק לד

(א) וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֱלֹהֵינוּ פֶּסֶל־לֶךְ* שְׁגִילֹת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִי וְכַתְּבֵתִי עַל־הַלֹּחַת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלֹּחַת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ:

פסל כך. הראהו מחצב סנפירינן מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה:

פסל כך. אתה שברת הראשונות, אתה פסל לך אחרות. משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יצא עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע כתובתה, אמר אם יאמר המלך להורגה אומר לו עדיין אינה אשתך. בדק המלך ומצא, שלא היה הקלקול אלא מן השפחות, נתרצה לה. אמר לו שושבינה כתוב לה כתובה אחרת, שנקרעה הראשונה. אמר לו המלך אתה קרעת אותה, אתה קנה לך נייר אחר, ואני אכתוב לה בכתב יד, כן המלך זה הקדוש ברוך הוא, השפחות אלו ערב רב, והשושבין זה משה, ארוסתו של הקדוש ברוך הוא אלו ישראל, לכך נאמר פסל לך:

עשר שרף את העגל ודן את החוטאים, ובתשעה עשר עלה, שנאמר (שמות לב ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגו', עשה שם ארבעים יום ובקש רחמים, שנאמר (דברים ט יח) ואתנפל לפני ה' וגו', ובראש חדש אלול נאמר לו (שמות לד ב) ועלית בבקר אל הר סיני, לקבל לוחות האחרונות, ועשה שם ארבעים יום, שנאמר בהם (דברים י י) ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים וגו', מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון, אמור מעתה אמצעיים היו בכעס. בעשרה בתשרי נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה ובלב שלם, ואמר לו למשה סלחתי כדברך, ומסר לו לוחות אחרונות. וירד והתחיל לצוותם על מלאכת המשכן ועשאוהו עד אחד בניסן, ומשהוקם לא נדבר עמו עוד אלא מאהל מועד:

וְכַז כָּל הַמַּחֲנֶה. תרגומו ותאב למשירתא, לפי שהוא לשון הווה, וכן כל הענין וראה כל העם - וחזן, ונצבו - וקיימין, והביטו - ומסתכלין, והשתחוו - וסגדין. ומדרשו, ודבר ה' אל משה שישבו אל המחנה, אמר לו אני בכעס ואתה בכעס, אם כן מי יקרבם:

*

שלישי

(יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְקוֹק רְאֵה אֶתֶּה אֲמַר אֱלֹהֵי וְלִבְךָ על דבריך. אתה אומר אלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו', ואשר אמרת לי (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך, אין זו הודעה, שאין אני חפץ בה העל אֶת־הַעֵמֶם הַזֶּה וְאֶתֶּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח עִמָּי וְאֶתֶּה אֲמַרְתָּ יְדַעְתִּיךָ בְשֵׁם הַכַּרְתִּיךָ מִשָּׂר בְּנֵי אָדָם בְּשֵׁם חֲשִׁיבוֹת, שהרי אמרת לי (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן וגו' וגם בר יאמינו לעולם וְגַם־מִצְעָתְךָ חֵן בְּעֵינַי:

(יג) וְעֵתָּה אֲסַנְא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת־דְּרָכְךָ וְעַתָּה. אם אמת שמצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך, מה שזכר אתה נותן למוצאי חן בעיניך וְאֶדְעֶךָ לְמַעַן אֲמַצְאֶחֶן בְּעֵינֶיךָ וְאֶדַע בְּזו מדת גמולך מה היא מציאת חן שמצאתי בעיניך, ופתרון למען אמצא חן, למען אכיר כמה שזכר מציאת החן וְרֵאֵה כִּי עִמָּךְ הָיָה הַזֶּה. שלא תאמר ואעשה אותך לגוי גדול, ואת אלה תעזוב, ראה כי עמך הם מקדם, ואם בהם תמאס, איני סומך על היוצאים מחלצי שיתקיימו, ואת תשלום השכר שלי בעם הזה תודיעני, ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות (דף ז. ז) ואני ליישב המקראות על אופניהם ועל סדרם באתי:

(יד) וַיֹּאמֶר פָּנַי יִלְכוּ כתרגומו, לא אשלח עוד מלאך, אני בעצמי אלך, כמו (שמואל ב' יז יא) ופניך הולכים בקרב וְהִנַּחְתִּי לָךְ:

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ אֲסַנְא חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי מַה־זֶּה: ויאמר חלוי. בזו אני חפץ, כי על ידי מלאך אל תעלנו מזה:

(טז) וּבִמְהֵרָה יוֹדַע אֲפּוֹא כִּי־מִצְעָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעִמָּךְ הָלֹא בְּלִבְתָּךְ עִמָּנוּ וְכַמָּה יוֹדַע אֲפּוֹא. יודע מציאות החן, הלא בלכתך עמנו. ועוד דבר אחר אני שואל ממך שלא תשרה שכינתך [עוד] על אומות העולם וְנִפְלִינֵנוּ אֲנִי וְעִמָּךְ וְנִהְיָ מוֹבְדִלִים בְּדַבַּר הַזֶּה מְכַל הָעַם, כמו (לעיל ט ד) והפלה ה' בין מקנה ישראל וגו' מִכָּל־הָעַם אֲשֶׁר עַל־פָּנַי הָאֲדָמָה: פ

*

רביעי

(יז) וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֱלֹהֵינוּ גַם אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה שלא ישרה שכינתי עוד על אומות העולם, אעשה. ואין דבריו של בלעם על ידי שריית שכינה, אלא נופל וגלוי עינים, כגון (איוב ד יב) ואלי דבר יגונב, שומעין על ידי שליח אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי־מִצְעָתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֶדְעֶךָ בְּשֵׁם:

(ג) כי אתימזבחבתם תתנצון ואתימצבתם תשברון ואתאשריו הוא אילן שעובדים אותו תברתון;

(יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יקוק קנא שמו מקנא להפרע ואינו מוותר, וזהו כל לשון קנאה, אוחז נצחונו ופורע מעוזביו אל קנא הוא;

(טו) פרתתברת ברית ליושב הארץ וננו אחרי אליהם ונבחו לאלהיהם וקרא להן ואכלת מזבחן. כסבור אתה שאין עונש באכילתו, ואני מעלה עליך כמודה בעבודתם, שמתוך כך אתה בא ולוקח מבנותיו לבניך;

(טז) ולקחת מבנותי לבניך וננו בנותי אחרי אליהם והננו אתבניך אחרי אליהם; (יז) אליהי מסכה לא תעשה לך;

(יח) אתיחג המצות תשמך שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב חודש הביכור, שהתבואה מבכרת בבישולה כי בחדש האביב יצאת ממצרים;

(יט) כלפטר רחם לי באדם וכלמקנד תזכר פטר שור ושה: וכל מקנך תזכר וגו'. וכל מקנך אשר תזכר בפטר שור ושה, אשר יפטור זכר את רחמה. פטר. לשון פתיחה, וכן (משלי יז יד) פוטר מים ראשית מדון. תי"ו של תזכר לשון נקבה היא, מוסב על היולדת:

(כ) ופטר חמור ולא שאר בהמה טמאה תפדה בשה נתן שה לכהן, והוא חולין ביד כהן, ופטר חמור מותר בעבודה לבעלים ואסלא תפדה וערפתו עורפו בקופיץ, הוא הפסיד ממון כהן, לפיכך יופסד ממנו כל בכור בניך תפדה חמישה סלעים פדיונו קצוב, שנאמר (במדבר יח טז) ופדיוו מבן חדש תפדה ולא יראו פני ריקם. לפי פשוטו של מקרא דבר בפני עצמו הוא, ואינו מוסב על הבכור, שאין במצות בכור ראיית פנים, אלא אזהרה אחרת היא, וכשתעלו לרגל לראות לא יראו פני ריקם, מצוה עליכם להביא עולת ראיית פנים. ולפי מדרש ברייתא מקרא יתר הוא, ומופנה לגזרה שוה, ללמד על הענקותו של עבד עברי שהיא חמשה סלעים מכל מין ומין, כפדיון בכור, במסכת קדושין (ז'):

(כא) ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בחריש ובקציר תשבת. למה זכר חריש וקציר, יש מרבתינו אומרים על חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית, וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית, ללמדך שמוסיפין מחול על הקודש. וכך משמעו, ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות, ועבודת ששת הימים שהתרת לך יש שנה שהחריש והקציר אסור, ואין צריך לומר חריש וקציר של שביעית, שהרי כבר נאמר (ויקרא כה ד) שדך לא תזרע וגו'. ויש מהם אומרים שאינו מדבר אלא בשבת, וחריש וקציר שהזכר בו, לומר לך מה חריש רשות אף קציר רשות, יצא קציר העומר, שהוא מצוה דוחה את השבת:

(כב) וחק שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים שאתה מביא בו שתי הלחם מן החטים. ככולי. שהיא מנחה ראשונה הבאה מן החדש של חטים למקדש, כי מנחת העומר הבאה בפסח מן השעורים היא וחק האסיף בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה לבית. אסיפה זו לשון הכנסה לבית, כמו (דברים כב ב) ואספתו אל תוך ביתך תקופת השנה. שהיא בחזרת השנה, בתחלת השנה הבאה. תקופת. לשון מסיבה והקפה:

(כג) שלש פעמים בשנה יראה כלזכורך כל הזכרים שברך. הרבה מצות בתורה נאמרו ונכפלו, ויש מהם שלש פעמים וארבע, לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם אתפני הארון יקוק אליהי ישאל:

(ב) והיה נכון מזומן לבקר ועלית בבקר אלהר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר:

(ג) ואיש לא יעלה עמך הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלה, שלטה בהן עין רעה, אין לך מדה יפה מן הצניעות ונסאיש אל ירא בכלההר גסהצאן והבקר אלירעו אלמול ההר ההוא:

(ד) ויפסל שגירלחת אבנים כראשנים וישלם משה בבקר ועל אלהר סיני פאשר צוה יקוק אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים:

(ה) וירד יקוק בענן ויתנצב עמו שם ויקרא בשם יקוק. מתרגמין וקרא בשמא דה':

(ו) ויעבר יקנון עלפניו ויקרא יקוון יקוק מדת הרחמים היא, אחת קודם שיחטא, ואחת אחר שיחטא וישוב אל אף ז מדת רחמים, וכן הוא אומר (תהלים כב ב) אלי אלי למה עזבתני, ואין לומר למדת הדין למה עזבתני, כך מצאתי במכילתא רחום וננון ארף אפים מאריך אפו ואינו ממנה לפרע, שמא יעשה תשובה ורבחחסד לצריכים חסד, שאין להם זכיות כל כך ואמת. לשלם שכר טוב לעושי רצונו:

(ז) ניצר חסד שהאדם עושה לפניו לאלפים לשני אלפים דורות נשא עון ופשע עונות אלו הזדונות, פשעים אלו המרדים, שאדם עושה להכעיס וחסאנה ונקה לא נקה לפי פשוטו משמע, שאינו מוותר על העון לגמרי, אלא נפרע ממנו מעט מעט. ורבתינו דרשו מנקה הוא לשבים ולא יקה לשאינן שבים פקדו עון אבות עלבנים כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, שכבר פירש במקרא אחר (שמות כ ה) לשונאי ועלבני בנים עלשלישים ועלרבעים. דור רביעי, נמצאת מדה טובה מרובה על מדת פורענות אחת לחמש מאות, שבמדה טובה הוא אומר נוצר חסד לאלפים:

(ח) וימהר משה ויקד ארצה וישתחו: וימהר משה כשראה משה שכינה עוברת ושמע קול הקריאה, מיד וישתחו:

(ט) ויאמר אסנא מצאתי חן בעיניך אדני ילדנא אדני בקרבנו כמו שהבטחת, מאחר שאתה נושא עון, ואם עם קשה עורף הוא וימרו בך, ואמרת על זאת פן אכלך בדרך, אתה תסלח לעונינו. ויש כי במקום אם כי עסקשודערף הוא וסלחת לעוננו ולחסאתנו ונחלתנו. ותנתנו לך לנחלה מיוחדת, זו היא בקשת ונפלינו אני ועמך, שלא תשרה שכינתך על האומות:

*

ששי

(י) ויאמר הנה אנכי ברית ברית על זאת נגד כלעמך אעשה נפלאות לשון ונפלינו, שתהיו מובדלים בזו מכל האומות, שלא תשרה שכינתי עליהם אשר לאינבראו בכלהארץ ובכלהגוים וראה כלהעם אשר אתה בקרבו אתמעשה יקוק כירנורא הוא אשר אני עשה עמך:

(יא) שמר לך את אשר אנכי מצוה היום הנני גרש מפניך את האמורי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבסי. שש אומות יש כאן, כי הגרגשי עמד ופנה מפניהם:

(יב) השמר לך פרתתברת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פך יהיה למוקש בקרבך:

(לב) וְאַחֲרֵי־כֵן נִגְשׂוּ* כְּלַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְאֻם אֶת כְּלֵאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקוֹק אֲתָוּ בְּהַר סִינַי:

ולאחרי כן נגשו. אחר שלמד לזקנים, חוזר ומלמד הפרשה או ההלכה לישראל. תנו רבנן כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן, שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו, שנה להם משה פרקם, נסתלקו הם, ישב אלעזר לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן, נכנסו זקנים, שנה להם משה פרקם, נסתלקו זקנים ישבו לצדדיו, נכנסו כל העם שנה להם משה פרקם, נמצא ביד כל העם אחד, ביד הזקנים שנים, ביד בני אהרן שלשה, ביד אהרן ארבעה וכו' כדאיתא בעירובין (נד):

מפסיר (לג) וַיְכַל מֹשֶׁה מְדַבֵּר אֲתָם וַיִּתֵּן עַל־פְּנָיו מַסּוּהָ. כתרגומו בית אפי, לשון ארמי הוא בתלמוד סו"י לבא, ועוד בכתובות (דף ס.ו) הוה קא מסוה לאפה, לשון הבטה, היה מסתכל בה, אף כאן מסוה בגד הניתן כנגד הפרצוף ובית העינים, ולכבוד קרני הווד שלא יזונו הכל מהם היה נותן המסוה כנגדן, ונוטלו בשעה שהיה מדבר עם ישראל, ובשעה שהמקום נדבר עמו עד צאתו, ובצאתו יצא בלא מסוה:

(לד) וּבָבֹא מֹשֶׁה לִפְנֵי יְקוֹק לְדַבֵּר אֲתָוּ יְסִיר אֶת־הַמַּסּוּהָ עַד־צֵאתוֹ וַיֵּצֵא וְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל* אֵת אֲשֶׁר יֵצִיאוּ:

(לה) וַרְאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה וְהָשִׁיב מֹשֶׁה אֶת־הַמַּסּוּהָ עַל־פְּנָיו עַד־בָּאוֹ לְדַבֵּר אֲתָוּ: ס

(לד - לה) ודבר אל בני ישראל. וראו קרני הווד בפניו. וכשהוא מסתלק מהם, והשיב משה את המסוה על פניו עד באו לדבר חתו. וכשבא לדבר אתו נוטלו מעל פניו:

לליל הערב: ההדגשה בפסוק היא של דיבור המתחיל ברש"י. (פונט מודגש ומעט גדול יותר). * כשיש דיבור ארוך ברש"י, לעיתים הוא לא שולב בתוך הפסוק אלא נכתב בסופו, אחרי הפסוק.

לעיתים לצורך הרצף שולבו הדיבורים ברש"י כסדר הפסוק, גם כשבמקור הרש"י מופיע קודם הדיבור על סוף הפסוק ואח"כ הדיבור על תחילתו, במקרה כזה זה סומן ב- ** בסוף הפסוק, כמו"כ מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וכו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לגיליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגיליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'

מהדורת כתב כ"י - ניתן להשיג במערכת שבת' בקול הלשון, תחת הכותר 'חומש עם רש"י משולב'

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

יישי"כ להרה"ג דוד היינמן שליטי"א על סיועו בעריכת הגליון

(כד) כִּי־אֹרִיִשׁ כְּתַרְגוּמוֹ אַתְרָךְ, וְכֵן (דברים ב לא) החל רש, וכן (במדבר כא לב) וירש את האמורי, לשון גרושין גוים מפניך והרחבת את גבולך ואתה רחוק מבית הבחירה ואיך יכול לראות לפני תמיד, לכך אני קובע לך שלש רגלים הללו ולא יחמד איש את־אֶרְצְךָ בְּעֶלְתָּךְ לְרֵאוֹת אֶת־פְּנֵי יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה:

(כה) לֹא־תִשְׁחַט עֲלֵהֶמָּן דְּסִוְבְּחֵי לֹא תִשְׁחַט אֶת הַפֶּסַח וְעֵדִיין חֲמִץ קִיִּים, אזהרה לשוחט או לזרוק או לאחד מבני החבורה וְלֹא־יִלִּין כְּתַרְגוּמוֹ. אין לינה מועלת בראש המזבח, ואין לינה אלא בעמוד השחר לְזַכֵּר וְכַח חֲגֵ הַפֶּסַח. אימוריו, ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים ואברים:

(כו) רֵאשִׁית בְּכֹרֶי אֲדָמָתְךָ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין הָאֲמֹרִים בִּשְׁבַח אֶרֶץ (דברים ח ח) ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש, הוא דבש תמרים תבואת בית יקוק אלהיך לֹא־תִבְשֵׁל גְּדִי אֲזַהֲרָה לְבָשֶׂר בַּחֲלֵב, ושלוש פעמים כתוב בתורה, אחד לאכילה, ואחד להנאה, ואחד לאיסור בישול. גלי. כל ולד רך במשמע, ואף עגל וכבש. ממה שהוצרך לפרש בכמה מקומות (בראשית לח יז) גדי עזים, למדת שגדי סתם - כל יונקים במשמע בְּחֵלֶב אֲמֹ. פרט לעוף שאין לו חלב אם, שאין איסורו מן התורה אלא מדברי סופרים: פ

*

שביעי

(כז) וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֶל־מֹשֶׁה בְּתַבִּילָךְ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא אֶתָּה רִשְׁאִי לְכַתּוֹב תּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּרַתִּי אֲתֵּן בְּרִית וְאֶת־יִשְׂרָאֵל:

(כח) וַיַּהֲרֹשֶׁם עִסֵּי־יְקוֹק אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לְחֶם לֹא אָכַל וּמִיִּם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתַּב עַל־הַלְּחָת אֵת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂת הַדְּבָרִים:

(כט) וַיְהִי בְּרִדַת מֹשֶׁה כִּשְׁהִבִיא לִוְחוֹת אַחֲרוֹנוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים מִהָרַן סִינַי וַשְּׁנֵי לְחַת הָעֵדֻת בְּיַד־מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִדְּהָרַן וּמִשָּׁה לֹא־יָדַע כִּי קָרַן לְשׁוֹן קַרְנִים, שהאור מבהיק ובולט כמין קרן. ומהיכן זכה משה לקרני הווד, רבותינו אמרו מן המערה, שנתן הקדוש ברוך הוא ידו על פניו, שנאמר (לעיל לג כב) ושכותי כפי עור פניו בְּדַבְּרוֹ אֲתָוּ:

(ל) וַיֵּרָא אֶהָרָן וְכַלְבָּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה וַהֲנֵה קָרַן עוֹר פְּנָיו וַיִּירָאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹוִ. בא וראה כמה גדולה כחה של עבירה, שעד שלא פשטו ידיהם בעבירה, מהו אומר (לעיל כד יז) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, ולא יראים ולא מזדעזעים; ומשעשו את העגל, אף מקרני הווד של משה היו מרתיעים ומזדעזעים:

(לא) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים מֹשֶׁה וַיִּשְׁבּוּ אֵלָיו אֶהָרָן וְכַל־הַנְּשָׂאִים בְּעֵדָה כְּמוֹ נְשִׂאֵי הָעֵדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֱלֹהִים. שליחותו של מקום, ולשון הוזה הוא כל הענין הזה: